

13. DØRDAL. EN LOKALITET FRA TIDLIGMESOLITIKUM

Steinar Solheim, Lucia U. Koxvold og John Asbjørn Havstein

C59987, Aks.-nr. 2013/398, Fostvedt Øvre 68/1, Bamble kommune, Telemark	
Askeladden-ID:	146146
Hoh.:	100–101 m
Utgravningsleder:	John Asbjørn Havstein
Feltmannskap:	4–6 personer
Dagsverk i felt:	72
Tidsrom:	6.5.–11.6.2015
Metode:	Maskinell avtorving, konvensjonell steinalderutgravning, maskinell flateavdekking
Avtorvet areal:	229 m ²
Flateavdekket areal:	260 m ²
Utgravd areal:	Lag 1: 136 m ² , lag 2: 27 m ²
Utgravd volum:	16,3 m ³
Volum per dagsverk:	0,26 m ³
Funn:	735 littiske funn
Strukturer:	To ildsteder
Datering:	Strandlinje: 8600–8400 f.Kr. C14: 7070 ± 30 BP (Beta-417122), 7120 ± 30 BP (Beta-417123), 7050 ± 31 BP (Ua-53183), 6956 ± 31 BP (Ua-53184) Typologi/teknologi: tidligmesolitikum

INNLEDNING OG SAMMENDRAG

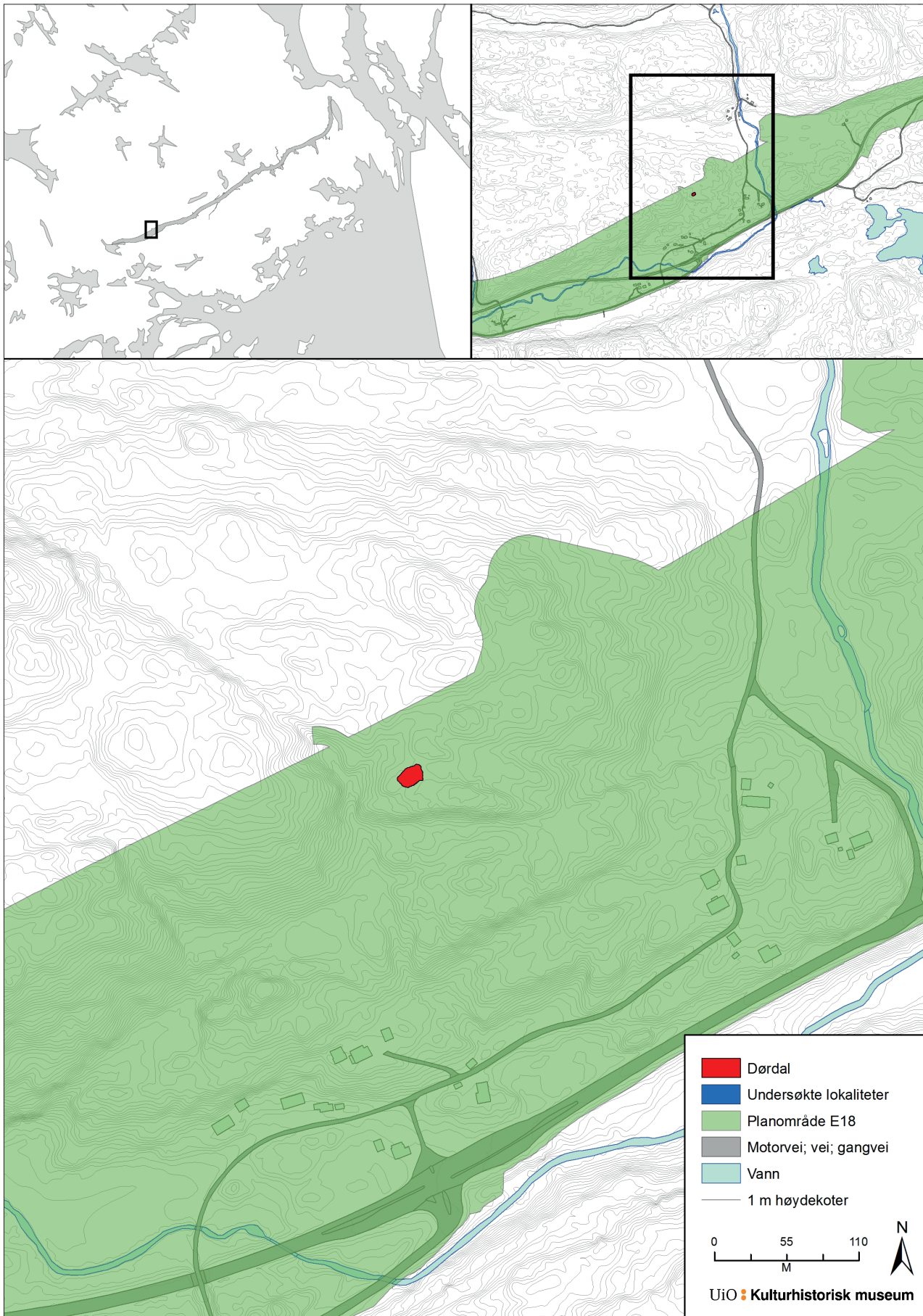
Dørdal ble registrert av Telemark fylkeskommune i 2011 på bakgrunn av to positive prøvestikk med til sammen åtte funn av flint og bergkrystall (Olsen 2011: 208–210). Flaten ble anslått til å ha en topografisk utstrekning på 235 m². Lokaliteten lå 101–100 moh. og er strandlinjedatert til 8600–8400 f.Kr.

Det ble funnet 670 gjenstander av flint og 105 av kvarts og kvartsitt, som i hovedsak kan tilskrives et fåtall reduksjonssekvenser i form av flekkeproduksjon. Funnmaterialet tilsier, i likhet med høyden over havet, en datering til tidligmesolitikum. Boplassflaten framsto som uforstyrret av seinere tids menneskelig aktivitet og dermed med potensial for tolkning av aktiviteter og boplassorganisering. To funnkonsentrasjoner skiller seg ut med høyere tetthet av funn, hvorav den ene er relatert til et ildsted som er C14-datert til seinmesolitikum.

LANDSKAP OG TOPOGRAFI

Dørdal lå på en flate som var avgrenset av mindre bergknauser i sør, øst og nord (figur 13.1, 13.2). Flaten var bevokst med bjørk, gran og furu og hadde lav undervegetasjon. Rett sør for lokaliteten lå en øst-vest-orientert bergrygg som falt bratt mot terrenget under. Mot vest og delvis i øst var det skrånende terreng som sammen med bergformasjoner i nord dannet en naturlig avgrensning av landskapsrommet. I tidligmesolitikum har lokaliteten ligget i tilknytning til en vik på en større øy i den ytre skjærgården (figur 13.3).

Under et tynt torvdekke bestod massene av fin sand med et lite innslag av grus. Lokaliteten var nesten helt fri for større stein. Undergrunnen var godt drenert, og flaten holdt seg tørr selv i kraftig regnvær. De øverste 5–10 cm var et utvaskingslag av løs, grå sand, og de neste 15–20 cm var et grusholdig rødbrunt anrikningslag, stedvis hardpakket av jernutfelling.

Figur 13.1. Dørdals beliggenhet i dagens landskap.

Figur 13.2. Feltavgrensning og lokaltopografi på Dørdal.

MÅLSETTING OG PROBLEMSTILLING

En viktig målsetting for prosjektet har vært å belyse den tidligmesolittiske aktiviteten og bosetningen innenfor undersøkelsesområdet. Kronologisk sett er boplassene i E18-prosjektet noe yngre enn tidligere undersøkte tidligmesolittiske boplasser i regionen (Jakslund 2014: 39), og de er derfor ansett for å ha høyt vitenskapelig potensial til å bidra til å forstå utviklingen i tiden umiddelbart etter den første pionerbosetningen og frem mot bosetningen i mellommesolitikum.

Under utgravningen fremstod lokaliteten som relativt godt bevart, og det ble dermed prioritert å undersøke en stor, sammenhengende flate for å undersøke organiseringen av aktiviteten. Satt i sammenheng med lokaliseringen av Dørdal på et høydedrag med godt utsyn over den tidligmesolittiske skjærgården kunne dette gi informasjon om bruken av landskapet i den eldste bosetningsfasen i regionen.

UNDERSØKELSEN

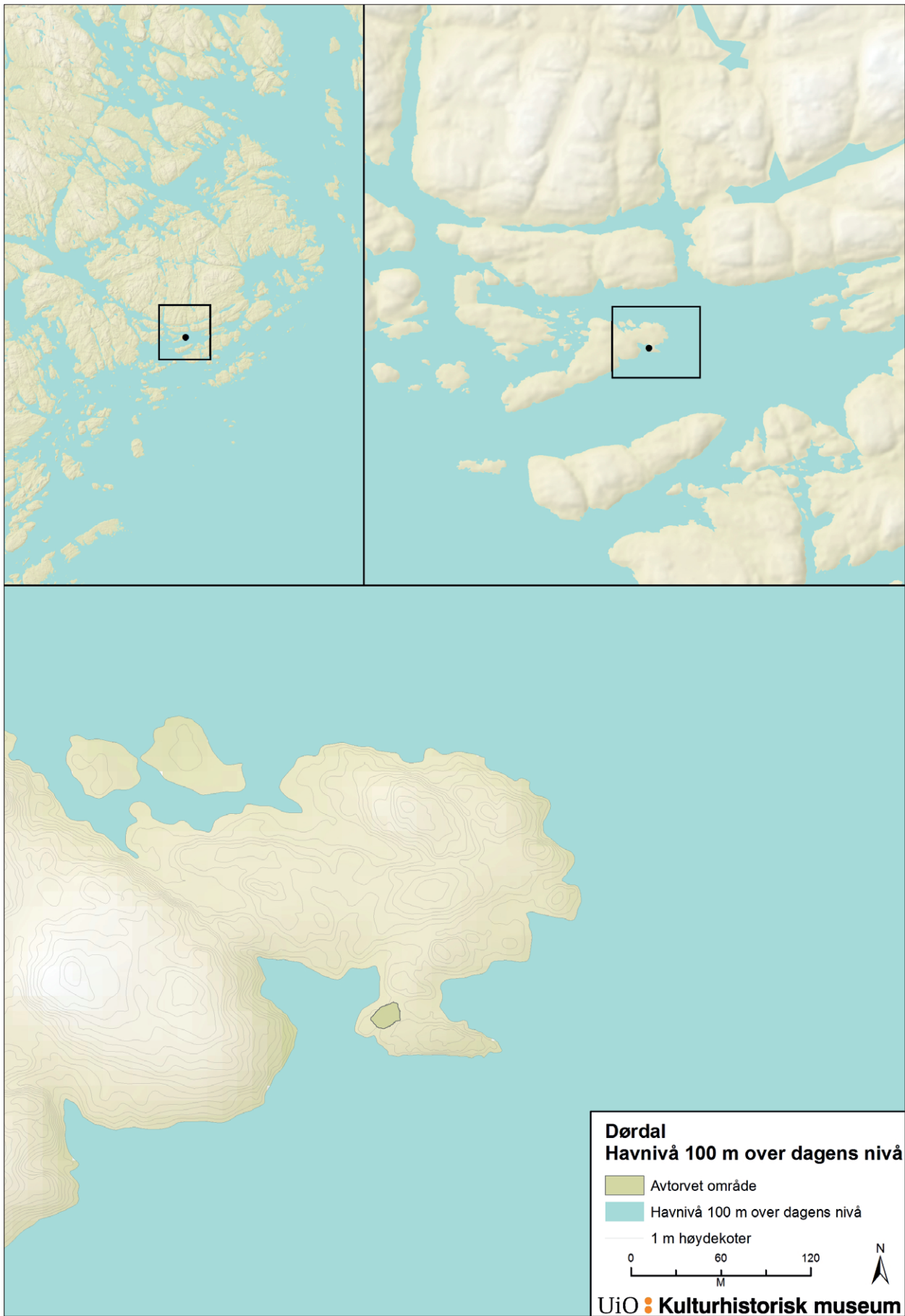
Metode

Innledningsvis ble lokaliteten avtorvet med grave-maskin. Torvlaget var tynt med et klart skille mot

det underliggende sandlaget. Under den innledende undersøkelsen ble det gravd 14 meterruter med 4 meters mellomrom (figur 13.4). Rutene ble gravd mekanisk i 50 × 50 cm kvadranter i et 10 cm tykt lag. Deretter ble sørvestre kvadrant i hver rute gravd i ytterligere ett lag. Det fremkom få funn i lag 2.

Etttersom lokalitetsflaten var av begrenset størrelse og funnene syntes å konsentrere seg på de sentrale delene, ble det besluttet å åpne opp sammenhengende felt i lag 1 etter den innledende rutegravingen. Det framkom raskt tre hovedfunnområder med en konsentrasjon av flint og bergkrystall i vest, et funnområde med flint sentralt på flaten og et mer utflytende funnområde i øst. Ut fra de sentrale funnførende områdene avtok funnmengden markant, og flaten ble i praksis avgrenset med funntomme ruter i alle retninger. Totalt ble det gravd 136 m² i lag 1.

To konsentrasjoner av skjørbrønt stein ble påtruffet under utgravningen. Disse framsto som godt bevarte og skarpt avgrenset mot de ellers steinfrie løsmassene og er blitt tolket som ildsteder. Funnkonsentrasjonenes relasjon til ildstedene indikerte at de kunne knyttes til den tidligmesolittiske aktiviteten på lokaliteten. Særlig gjelder dette for det vestre ildstedet (A792). Begge ildstedene ble

Figur 13.3. Dørdals beliggenhet med 100 m høyere havnivå.

Figur 13.4. Undersøkte lag på Dørdal.

dokumentert i plan og profil, og det ble tatt ut kull og makrofossilprøver.

Ved begge ildstedene ble det observert et mindre antall store, men flyttbare steiner, hvorav enkelte kunne tolkes som deler av en teltring eller annen boligkonstruksjon. Enkelte steiner ble fjernet under avtorvingen, og det er uvisst hvorvidt disse ville ha bidratt til å komplettere eventuelle strukturer. Det er ikke mulig å fastslå om dette var menneskeskapte strukturer, men steinenes dimensjoner og plassering må anses som påfallende på en ellers steinfri flate.

Avslutningsvis ble flaten maskinelt avdekket for å identifisere eventuelle strukturer i undergrunnen, uten at flere strukturer eller gjenstander ble påvist.

Kildekritikk

Løsmassene på Dørdal besto av fin sand, og flaten var nesten fri for stein og røtter (figur 13.5). Det var ingen tegn til seinere forstyrrelser. Både tilstanden til de påviste strukturene og funnspredningen tilsa at lokalitetens bevaringsgrad var god. En del rotbranner kunne imidlertid observeres i undergrunnen, særlig etter avdekking. Selv om bevaringsforholdene under de mest kompakte delene av strukturene så ut til å

ha vært god, er det en mulighet for at kullet herfra stammer fra yngre og naturlige prosesser.

FUNNMATERIALET

Det ble funnet 735 littiske funn på Dørdal (tabell 13.1). Av disse er 90 % av flint, mens 9,5 % er av bergkrystall. Det er også funnet én knakkestein i bergart.

Råstoff

Flint

Det er skilt ut seks flinttyper samt brent og patinert flint (tabell 13.2). 98 funn er fordelt på flinttypene, hvilket tilsvarer 15 % av all flinten. Funnmaterialet har vært vanskelig å inndele ettersom overgangen mellom de ulike flinttypene fremstår som glidende.

176 funn (26,5 %) har cortex. Ingen funn er klassifisert som primæravslag, men det foreligger fire sekundæravslag med cortex. Den innledende produksjon på flintknoller har dermed ikke funnet sted på Dørdal, og materialet er trolig brakt tilnærmet ferdig preparert inn på lokaliteten. Flinten synes å ha vært av god kvalitet, men siden det foreligger

Figur 13.5. Over sees Dørdal mot nordøst under utgravning av lag 1. Under til venstre mot sørvest. Nede til høyre sees flaten mot sørvest etter graving av lag 1. Ildsted A1134 sees i forgrunnen.

lite primærbearbeidet materiale, er det vanskelig å si hvorvidt flinten kan anses som lokal strandflint, eller om den har blitt transportert fra mer flintrike områder i tilgrensende regioner.

Bergkrystall

Det er funnet 71 funn av bergkrystall. Det er imidlertid vanskelig å skille mellom ulike varianter av bergkrystall i materialet fra Dørdal, slik som det er blitt gjort på for eksempel Tinderholt 3. Enkelte artefakter har mørkere elementer som kan tolkes som røykkvarts, men materialet er likevel behandlet og katalogisert

som ett og samme råstoff. Kvartsmaterialet er av en sammensatt og (grov)kornet type, og råstoffet kan variere innenfor ett og samme artefakt. Det er likevel enkelte trekk, slik som fargevariasjonen og kornsamsetningen, som kan tyde på at det foreligger rester etter mer enn én krystall eller ett emne på Dørdal.

Typologi og teknologi

Flint

Av de 663 flintfunnene er 96,7 % av funnene primærbearbeidet, og 3,3 % av funnene er sekundærbearbeidet.

Type	Variant	Flint	Bergkrystall	Bergart	Antall	Prosent
Avslag	Ubearbeidet	189	23		211	28,7
	Retusjert	5	1		6	0,8
Fragment	Ubearbeidet	228	30		258	35,0
	Retusjert	4			4	0,5
Splint	Ubearbeidet	145	7		152	20,7
Kjerne	Bipolar	4	1		5	0,7
Kjernefragment	Plattformavslag	2			2	0,3
	Ryggflekke	2			2	0,3
	Prepareringsavslag	9			9	1,2
	Sidefragment	2			2	0,3
Flekke	Ubearbeidet	26	3		29	3,9
	Kniv	1			1	0,1
	Retusjert	5	1		6	0,8
Smalflekke	Ubearbeidet	23	5		28	3,8
	Retusjert	4			4	0,5
Mikroflekke	Ubearbeidet	9			9	1,2
	Retusjert	1			1	0,1
Mikrostikkel		2			2	0,3
Pilspiss	Enegget	1			1	0,1
		1			2	0,3
Knakkestein				1	1	0,1
Total		663	71	1	735	99,7

Tabell 13.1. Oversikt over alle funn fra Dørdal.

Kategori	Flinttype/overordnet	Variant/beskrivelse	Antall	Prosent
Fin flint 1	Senon (1S)	1S1. Svart til opak grå, tynn regelmessig cortex.	25	25,5
		1S2. Svart med lett brunskjær, grå flekker, grov cortex som drypper inn i flinten.	7	7,1
	Danien (1D)	1D1. Svært fin lys til mellomgrå, ev. blåskjær.	15	15,3
		1D2	9	9,2
Matt, fin flint 2	Bryozo (2B)	2B1. Brungrå, halvmatt, skarpt avgrenset grov cortex.	1	1,0
	Danien (2D)	2D1. Matt, fin lys grå med mellomgrå sjatteringer, lett heterogen, noen urenheter.	16	16,3
Ubestemt 4	Brent (B)		5	5,1
	Patinert (P)		20	20,4

Tabell 13.2. Oversikt over typeinndeling av flint på Dørdal.

Redskaper av flint

Det sekundærbearbeidede flintmaterialet består av én enegget pilspiss, én kniv, to mikrostikler og nitten retusjerte gjenstander.

Den eneggete pilspissen av flint (1S1) er 1,6 cm lang og har steil dorsal retusj fra basis til odd langs én sidekant. Motsatt sidekant er retusjert langs halve sidekanten.

Det er funnet en kniv laget på en flekke av flinttype 2D1. Kniven har steil, skrå retusj i den distale enden. Det er også noe retusj i proksimalenden på én sidekant. Det er bruksspor på én sidekant ut mot det retusjerte partiet. Kniven måler 2,3 × 1,2 cm.

Det er funnet to mikrostikler. Ett eksemplar er tilvirket på en flekke med tre fasetter. Flekken har også steil og grov dorsal retusj langs bruddkant. Mikrostikkelfasetten har gitt en nokså tverr odd. Største mål er 2,7 cm. Den andre mikrostikkelen er tilvirket i proksimalenden på en flekke av flint (1D2). Det er dorsal retusj langs halve bruddkanten og skrå ventral avspaltning fra andre halvdel. Største mål er 2 cm.

Totalt er det funnet 19 retusjerte flekker, avslag og fragmenter. Det er stor variasjon i retusjtypene. Det kan knyttes til variasjonen i form og størrelse på utgangspunktene, men kan også tyde på en fleksibilitet i utforming av redskaper knyttet til ulike og varierte oppgaver. Største mål varierer fra 1,3 cm til 4,1 cm. De retusjerte funnene forekommer innenfor alle flinttypene.

Flekker og mikroflekker

Det ubearbeidede flekkematerialet i flint utgjør 7,8 % av funnene, fordelt som 26 makroflekker, 23 småflekker og 9 mikroflekker (tabell 13.3). Bredden varierer mellom 0,6 og 2,3 cm. Lengden på de hele flekkene måler 1,6–4,9 cm. Flekkematerialet opptrer i flinttypene 1D1, 1D2, 1S1, 1S2 og 2D1.

Eigeland (2016) analyse av flekkematerialet fra Dørdal viser at 36 % har en vinkel på 90°, mens

45 % har spor etter kantpreparering. 73 % har en tydelig slagbule, og 18 % har leppe på ventralsiden. Flekkematerialet er i hovedsak uregelmessig til regelmessig. Attributtanalysene viser til lite variasjon i slagteknikk, og hele 82 % har tegn på direkte myk teknikk, mens de resterende 18 % viser attributter knyttet til direkte myk teknikk og indirekte teknikk. Selv om flekkematerialet fra Dørdal er begrenset, gir det likevel inntrykk av å tilhøre en tidligmesolittisk teknologisk tradisjon.

Kjernemateriale

Det foreligger fire bipolare kjerner, to sidefragmenter, to plattformavslag, ni prepareringsavslag og to ryggflekker i kjernematerialet. Dette utgjør i underkant av 3 % av den totale funnmengden. Kjernematerialet opptrer innenfor alle flinttypene.

De bipolare kjernene er gjennomgående små og måler 1,7–2,9 cm. Kjernene er uregelmessige, og variasjonen er stor mellom de ulike eksemplarene. De opptrer i flinttypene 1S1 og 1D1 samt brent og ubestemt flint. Det er ikke fastslått om kjernene er restprodukter etter maksimalt utnyttete plattformkjerner, eller om de representerer et eget teknologisk konsept (Eigeland 2015: 158). Det er identifisert fire avslag som er slått bipolarart.

Det er funnet to plattformavslag fra to forskjellige ensidige flekkekjerner av flint (1S2, 2D1). Begge avslagene har tatt med deler av kjernefronten. Det er også spor etter fasettering på begge plattformene i form av prepareringsavslag, og det ene avslaget har noe kantpreparering. Plattformavslagene måler 3 og 3,1 cm.

To sidefragmenter fra kjerner er påvist. Begge er store, kraftige avslag eller flekker og har en preparert plattformkant og negative avspaltninger på dorsalsidene. Den ene kjernen er slått fra samme ende som plattformen, mens den andre er slått fra distalenden. De er 2,5 og 3,2 cm brede og 4,9 og 7,8 cm lange. Den største av kjernene har avspaltningsarr som ser ut til å stamme fra en topolet flekkekerne.

Gjenstandsdel	Ubearbeidede flekker		Retusjerte flekker		Ubearbeidede mikroflekker		Retusjerte mikroflekker	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Hele	19	39,7	4	44,5	3	34		
Proksimal	15	31,3	1	11	3	34	1	100
Midtfragment	7	14,5	4	44,5	2	22		
Distal	7	14,5			1	11		
Total	48	100	9	100	9	100	1	100

Tabell 13.3. Tabellen viser fordeling av primær- og sekundærbearbeidet flekkemateriale i flint fra Dørdal fordelt som gjenstandsdeler.

De to ryggflekkene er 0,9 og 1,4 cm brede og 2,4 og 3,1 cm lange. Begge tilhører trolig den samme flint-typen, 1D1. Begge har en ryggdannelse og knusespor på den ene sidekanten og er uregelmessige.

Avslagsmateriale

Avfallsmaterialet utgjør 84 % av funnene. Det foreligger ingen makro- eller primæravslag blant flintavslagene (189 funn), hvilket støtter inntrykket av at primærreduksjon ikke har foregått på lokaliteten. Andelen avslag (189 stk.), fragmenter (228 stk.) og splint (145 stk.) utgjør henholdsvis 28 %, 34 % og 22 % av all flint.

Bergkrystall

Bergkrystallmaterialet består av 61 avslag, fragmenter og splint. Det er funnet én bipolar kerne og ni flekker. Én flekke har ventral retusj på en proksimal sidekant, mens andre sidekant har kraftige bruksspor. Et seglformet, flekkelignende avslag synes å ha bruksspor på deler av én sidekant. Det er også steil retusj, med mulig intensjonell sløving/abrasjon på gjenstanden. Den andre sidekanten har fin dorsal retusj langs den distale halvdel, og den proksimale halvdel er skarp med tydelige bruksspor. Gjenstanden er tolket som et skjæreredskap som kan ha vært skjeftet. I tillegg finnes det ett avslag med skråbuert enderetusj som er tolket som en kniv. Det retusjerte materialet måler mellom 1,1 og 2,1 cm i bredde og mellom 1,7 og 2,8 cm i lengde. Alle synes å ha den samme type kvalitet og kan visuelt sett anses som den samme typen bergkrystall.

De ubearbejdede flekkene utgjør 12 % av funnene av bergkrystall og er fordelt som fem smalflekker og tre makroflekker. De måler 0,9–1,3 cm i bredden. Lengden på de hele flekkene er 1,8–2,8 cm. Én av flekkene er av en glassklar og gjennomsiktig bergkrystall, mens de øvrige er av noe mer «grumsete» kvalitet. Muligens kan dette tyde på at det har vært utført flekkeproduksjon på to ulike kjerner av forskjellig råstoffkvalitet. Den bipolare kjernen er, i likhet med de bipolare kjernene i flint, liten og uregelmessig og måler 1,2 × 1,3 cm.

STRUKTURER

Ildsted, A792

Sentralt på flaten ble det funnet en skarpt avgrenset pakning av brent og varmpåvirket stein i overgangen mellom lag 1 og 2 (figur 13.6). Steinansamlingen er tolket som et ildsted og var tilnærmet trekantet i plan og målte 135 × 75 cm. 30–40 cm øst for dets sørlige avgrensning lå en mindre samling av brent stein, tolket som utkast fra ildstedet. Steinpakningen var stedvis svært tett med enkelte flate steiner opp til

20 cm i størrelse. Stein og sand var sammenkittet av jernutfelling. Det var ikke mulig å identifisere en tydelig nedgravning i profilet. Strukturen var på det meste 20 cm dyp, men målte i hovedsak ca. 10 cm i dybde. Det var relativt lite stein i den sentrale delen.

Massene fra den bortgravde vestre halvdel ble såldet i 4 mm såld uten at artefakter ble påvist. All skjorbrent stein ble veid og hadde en totalvekt på 34 kg. Dette inkluderer ikke mindre fragmenter som ble fjernet i omkringliggende kvadranter. Trekull- og makrofossilprøver ble tatt under graving og fra profil.

Det foreligger to C14-dateringer på trekull (*Pinus*): 6010–5895 f.Kr. (7070 ± 30 BP, Beta-417122) og 5970–5740 (6956 ± 31 BP, Ua-53184). Dateringene angir seinmesolittisk alder, hvilket avviker fra både strandlinjedateringen og typologiske og teknologiske trekk i materialet.

Ildsted, A1134

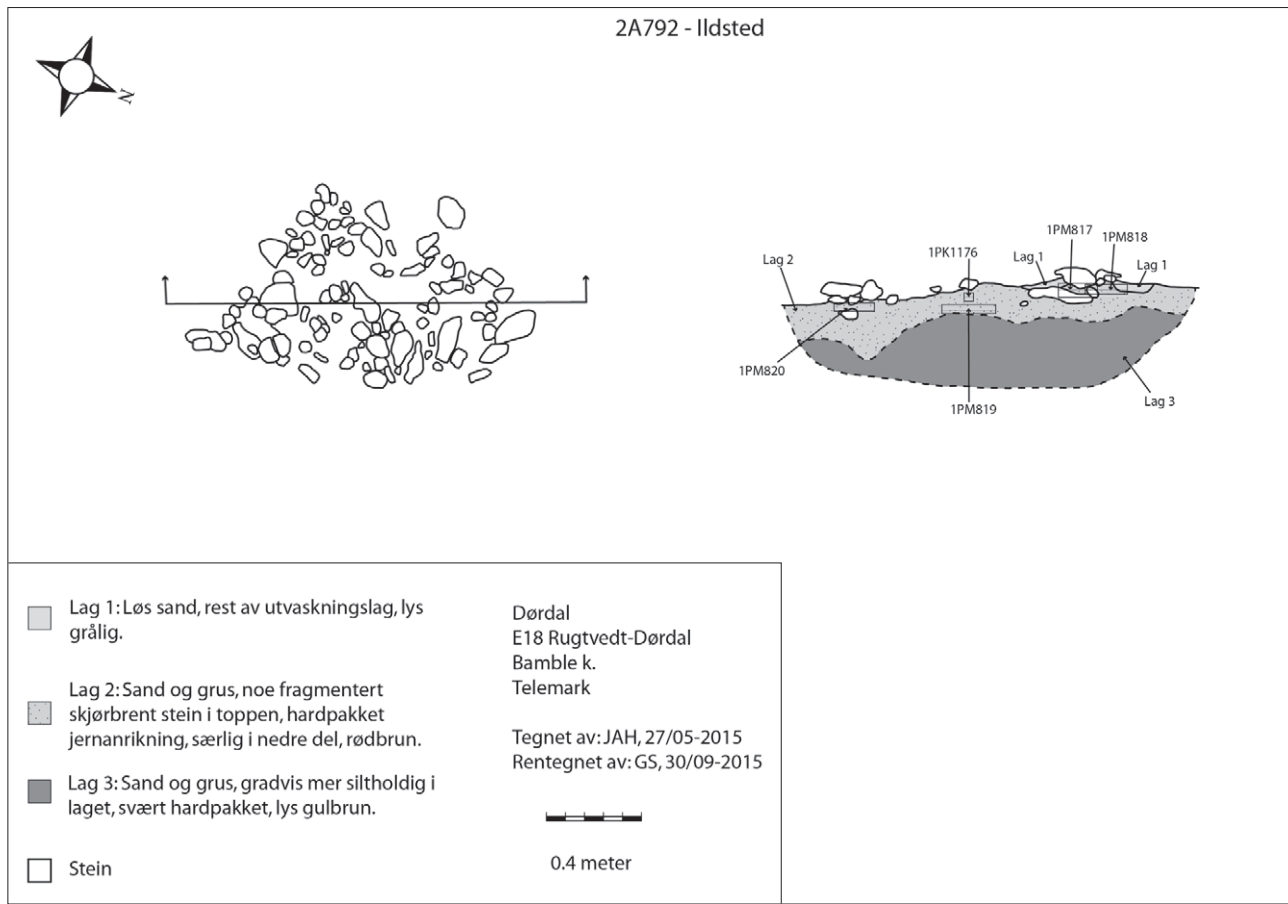
I østre del av lokaliteten, i det som tidlig ble tolket som et aktivitetsområde, framkom et ildsted i nedre del av lag 1 (figur 13.7). Ildstedet hadde form som en tilnærmet sirkulær pakning av brent og varmpåvirket stein (totalt 150 kg), med en diameter på 160 cm. Steinpakninga var tettest i ytre deler og stedvis ikke synlig i midtre del. I øst var den noe dratt ut i toppen uten at det var mulig å fastslå hvorvidt dette var utkast fra ildstedet eller resultatet av postdeposisjonelle prosesser.

A1134 ble snittet, og massene fra den bortgravde nordre halvdel ble såldet i 4 mm såld, uten funn. I profil framsto pakningen som jevn og tydelig nedsunket i midten og kan best beskrives som bolleformet. I toppen var massene innenfor ringen løsere og lysere i farge enn utenforliggende masser og kan indikere at strukturen har vært åpen i midten eller, mer sannsynlig, er tømt etter bruk. Nedenfor det løse sjiktet, i nedre del av steinpakninga, var det et veldig svakt sotholdig og mørkere sandlag. Det ble funnet konsentrasjoner av kull flere steder i selve steinpakningen. Det ble tatt ut prøver av kullkonsentrasjonene samt makrofossilprøver og en mikromorfologisk prøve.

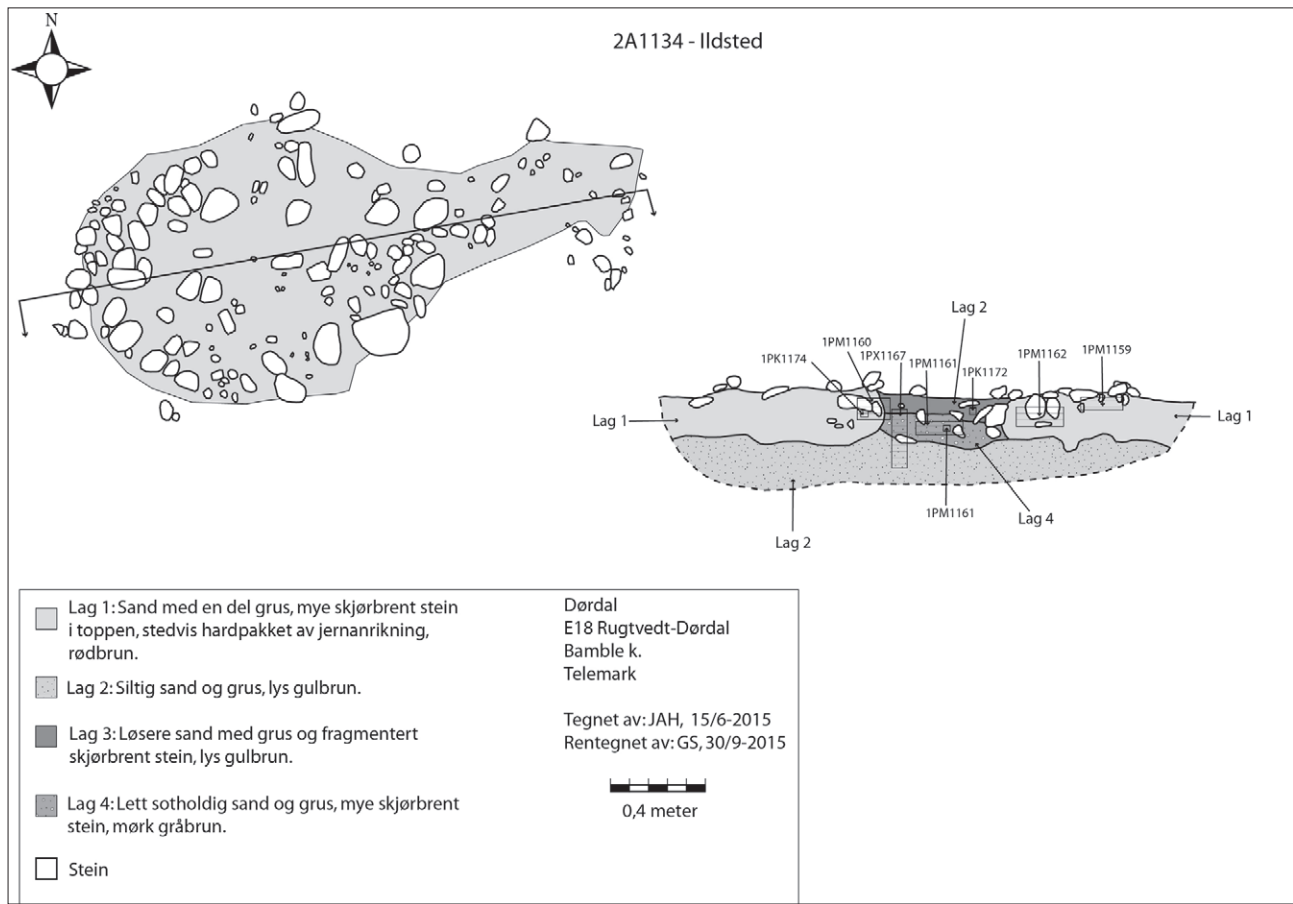
Det foreligger to C14-dateringer fra ildstedet. Begge dateringene er gjort på trekull (furu) og har gitt alder 6045–5925 f.Kr. (7120 ± 30 BP, Beta-417123) og 6010–5875 f.Kr. (7050 ± 31, Ua-53183), hvilket tilsvarer seinmesolittikum.

FUNNSPREDNING OG AKTIVITETSOMRÅDER

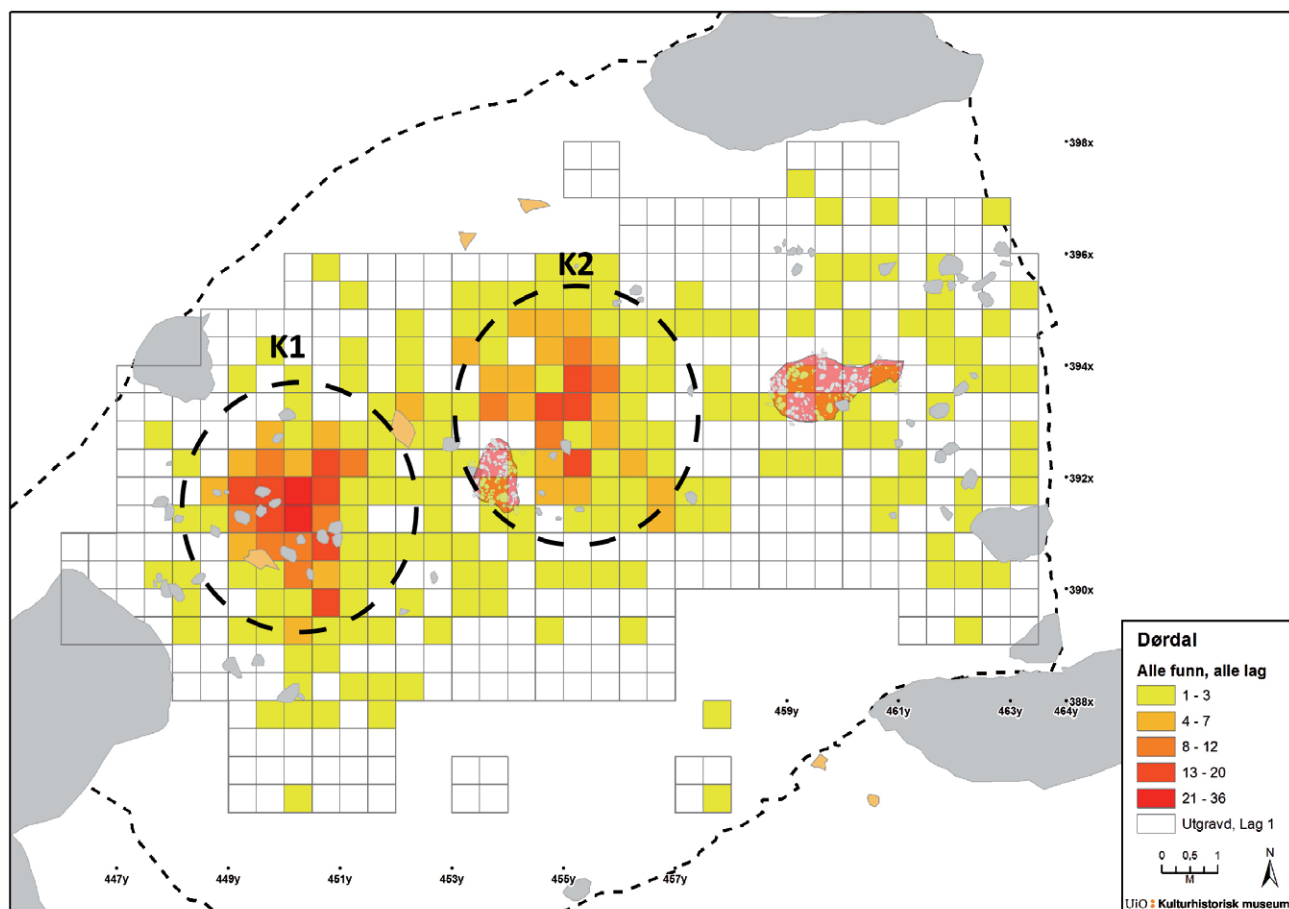
Funnmengden på Dørdal er moderat, og funnene er spredt utover store deler av den undersøkte flaten

Figur 13.6. Tegning og planfoto av ildsted A792 på Dørdal.

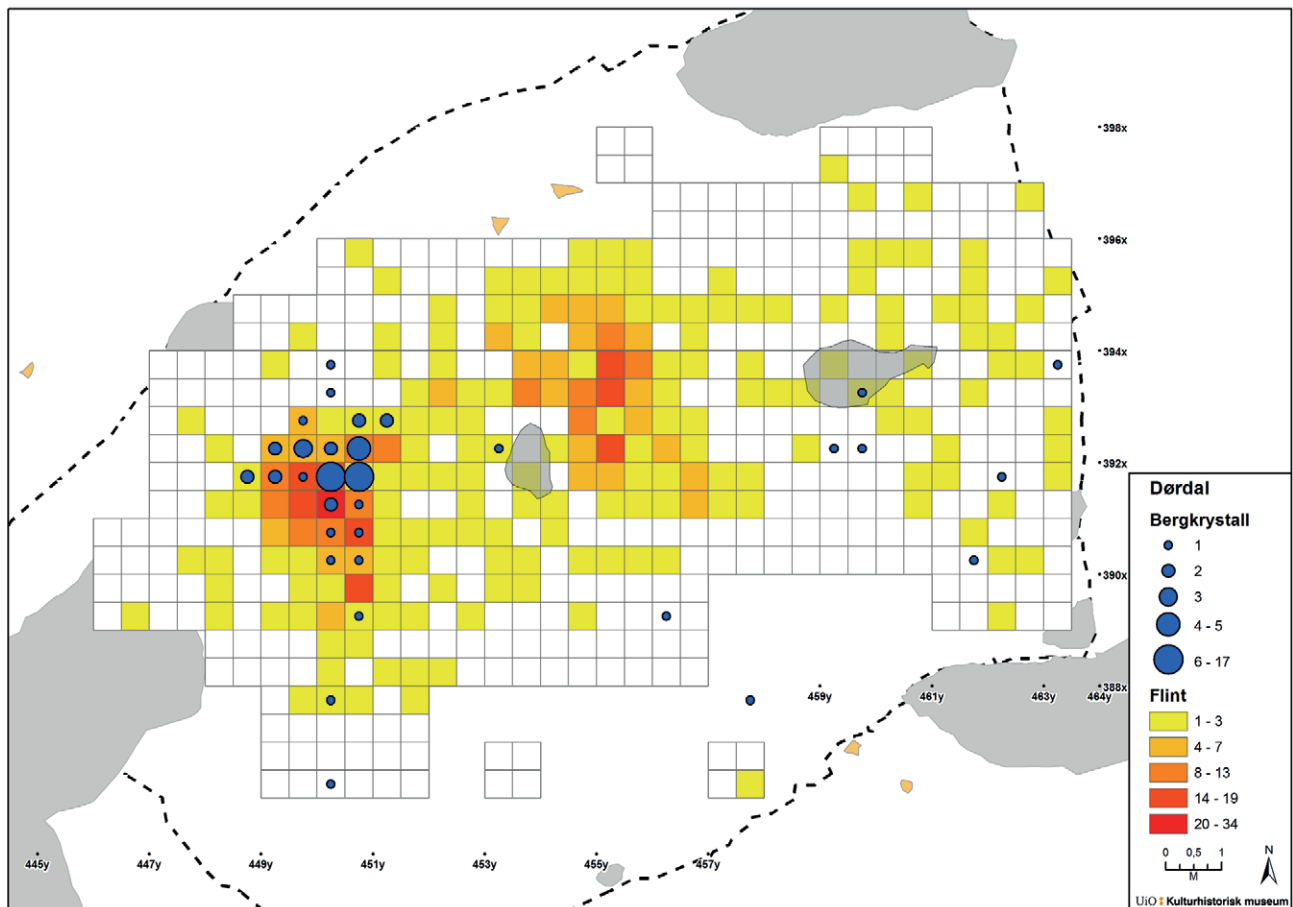
Figur 13.7. Tegning og planfoto av ildsted A1134 på Dørdal.

Figur 13.8. Oversikt over alle funn fra Dørdal. K1 og K2 er markert.

	K1					K2			
	(389–392x/449–452y)					(391–394x/453–456y)			
	Flint	Bergkrystall	Bergart	Total	Prosent	Flint	Bergkrystall	Total	Prosent
Avslag	85	15		100	29,3	63	1	64	28,1
Avslag med retusj						2		2	0,9
Fragment	106	26		132	38,7	78		78	34,2
Fragment med retusj						1		1	0,4
Splint	70	7		77	22,6	46		46	20,2
Flekk	15	6		21	6,2	20		20	8,8
Flekk med retusj	2	1		3	0,9	6		6	2,6
Mikroflekk	2			2	0,6	3		3	1,3
Mikroflekk med retusj	1			1	0,3				
Kjerne	2	1		3	0,9				
Kjernefragment	4			4	1,2	7		7	3,1
Pilspiss	1			1	0,3				
Mikrostikkel	1			1	0,3	1		1	0,4
Knakkestein			1						
Total	289	56	1	341	100	227	1	228	100

Tabell 13.4. Sammensetning av funn i K1 og K2 på Dørdal.

Figur 13.9. Oversikt over spredning av bergkrystall og flint fra Dørdal.

med varierende intensitet. To områder med høyere tetthet av funn skiller seg ut, her kalt K1 og K2 (figur 13.8). K1 og K2 er innholdsmessig like, og den relative fordelingen av gjenstandstyper internt i konsentrasjonene er sammenfallende (tabell 13.4). Det er kjerner og kjernefragmenter i K1, mens K2 inneholder kun kjernefragmenter. Det er samtidig en høyere andel retusjert materiale i K2. Fordelingen av mikroavfall er konsentrert innenfor K1 og K2 og indikerer at konsentrasjonene er relativt intakte, og at tilvirkning av redskaper har funnet sted her (Grøn 2000). Det flinttypeinndelte materialet er begrenset, men enkelte typer (1D1, 1S1, 2D1) er å finne i begge konsentrasjonene. Det kan være et tegn på samtidighet, men kan vanskelig tillegges stor vekt her. Det er blitt gjort forsøk på å sammenføre funn mellom de to konsentrasjonene uten at dette har lyktes.

Den mest vesentlige forskjellen mellom de to funnområdene kan spores i spredningen av bergkrystallen, der majoriteten opptrer i relasjon til K1 med enkelte funn spredt på den sørøstlige delen av flaten (figur 13.9). Det tyder på at produksjon og bruk av redskaper av bergkrystall i all hovedsak har foregått i og rundt

K1. Den forholdsvis beskjedne mengden funn og den store visuelle likheten i råstoffet kan tyde på at det kun har forekommet reduksjon av én til to bergkrystaller.

NATURVITENSKAP OG DATERING

Strandlinje

Flaten som Dørdal lå på, er avgrenset av et bratt stup i sør og i nordvest av hellende terreng. Topografien tilsier at lokaliteten trolig har vært strandbundet under bruksperioden, og en beliggenhet på 100–101 moh. tilsier en datering til 8600–8400 f.Kr.

C14-dateringer

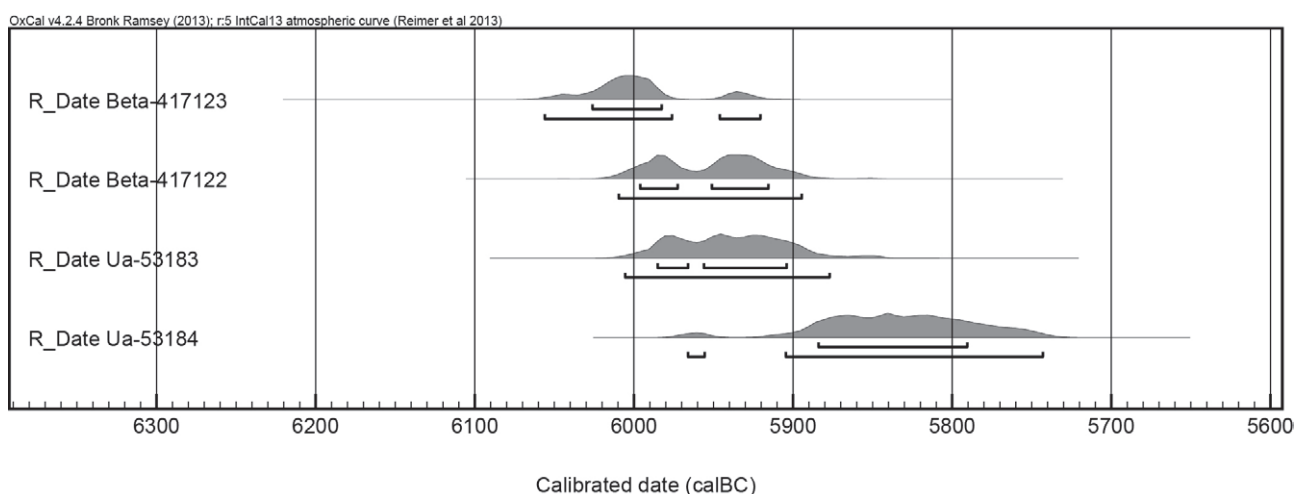
Det foreligger fire C14-dateringer fra de to ildstedene (tabell 13.5). Dateringene er datert til seinmesolitikum og er overlappende innenfor tidsrommet 6000–5800 f.Kr. (figur 13.10).

Typologi

Det er få diagnostiske redskaper blant funnene fra Dørdal. Én enegget spiss sammen med plattformavslag

Lab.ref.	BP	±	F.Kr. (68.2 %)	F.Kr. (95.4 %)	Strukturnr.	Prøvenr.	Materiale
Beta-417122	7070	30	5990–5920	6010–5895	A1134	P1173	Trekull, <i>Pinus</i>
Ua-53184	6956	31	5885–5790	5970–5740	A1134	P1172	Trekull, <i>Pinus</i>
Beta-417123	7120	30	6015–5985	6045–5925	A792	P1176	Trekull, <i>Pinus</i>
Ua-53183	7050	31	5990–5900	6010–5875	A792	P1175	Trekull, <i>Pinus</i>

Tabell 13.5. C14-dateringer og prøvemateriale fra Dørdal.

Figur 13.10. Kalibreringskurver for C14-dateringene fra Dørdal.

og sidefragmenter fra ensidige flekkekjerner peker mot en tidligmesolittisk datering. Analysen av flekkematerialet viser også trekk som er karakteristiske for tidligmesolittisk teknologi med bruk av direkte myk teknikk og høy grad av uregelmessige flekker. Det er ikke identifisert funn som kan settes i sammenheng med yngre aktivitet på flaten.

DISKUSJON OG TOLKNING

Med unntak av et prosjektil ble det funnet få formelle redskaper på lokaliteten. Redskapssettet fremstår dermed som lite standardisert. Avfallsmaterialet antyder at det i hovedsak har forekommet flekkeproduksjon samt videre tilvirkning av prosjektiler på flekkene. Det er ingen tydelige tegn på framstilling av økser eller andre større redskaper på Dørdal. Det er lite cortex på flinten, og andelen primær- og sekundæravslag er lav, hvilket tyder på at de innledende trinnene i produksjonen ikke er blitt utført på lokaliteten.

Funnfordistribusjon syntes å være relativt intakt, og flaten fremstod som lite forstyrret av seinere aktivitet. Mengden funn er begrenset med 735 artefakter. Funnene hadde en avgrenset spredning og var i all hovedsak fordelt på to funnkonsentrasjoner. Innholdet

i konsentrasjonene er sammenfallende, med unntak av fordelingen av bergkrystall (jf. tabell 13.4). Bjerck har argumentert for at små funnkonsentrasjoner med begrenset funnmengde og gjenstandstyper representerer relativt korte opphold (Bjerck 2016; se også Jakslund 2014: 41). Det er mulig at Dørdal kan representere en lignende bosetning med ildsted, en midlertidig boligkonstruksjon og aktivitetsområder med littisk materiale. Hvorvidt de to funnkonsentrasjonene skal tolkes som rester etter ett eller to besøk, er uavklart, og her kan nok mer inngående analyser av flinttyper og sammenføyningsstudier, eventuelt også slitesporsanalyser, bidra til å kaste lys over bruken av flaten.

De to ildstedene er datert til seinmesolitikum med fire C14-dateringer. Funnmaterialet fra den seinmesolittiske nøstvetfasen er dominert av mikroflekkeproduksjon fra håndtakskjerner samt produksjon og bruk av bergartsøkser (Glørstad 2010). Det er imidlertid ingen spor i det littiske materialet som kan knyttes til aktivitet i perioden. Dersom det hadde vært aktivitet på Dørdal i den seinmesolittiske perioden, er det rimelig å anta at den ville ha etterlatt seg materielle spor i form av littisk materiale, spesielt med tanke på de to ildstedenes dimensjoner og mengden skjørbrent stein. Det er romlig sammenfall mellom

de høyeste innslagene av brent flint og ildstedenes plassering på flaten. Ettersom det ikke er påvist seinmesolittisk materiale, kan dette være et argument for en sammenheng mellom ildstedene og det tidligmesolittiske funnmaterialet og at trekullet ikke daterer den opprinnelige bruken av ildstedene, men yngre og da trolig naturlige prosesser. Dette er ikke en ukjent situasjon på tidligmesolittiske lokaliteter i regionen (f.eks. Åhrberg 2012).

Dørdal har trolig vært benyttet i kort tid, i én eller flere omganger. Det lite formelle funnmaterialet samt den store variasjonen i flinten vitner om lokalitetens flyktige karakter. I så måte føyer den seg inn blant flere av prosjektets andre tidligmesolittiske lokaliteter, slik som Tinderholt 2 og 3. Det begrensede innslaget av flekker og kjernemateriale og det faktum at metrisk definerte mikroflekker utgjør en høyere andel her enn på de øvrige tidligmesolittiske lokalitetene i prosjektet, tyder på at redskaper i stor grad er fraktet ut av lokaliteten. Lokalitetens beliggenhet med utsyn over den ytre skjærgården kan indikere en funksjon knyttet til speiding etter marine ressurser og dermed forklare det begrensede oppholdet eller aktiviteten. Utformingen av lokalitetene og funnmaterialet fra de ulike tidligmesolittiske boplassene i prosjektet vitner ikke om standardiserte opphold eller aktiviteter, men peker heller mot at det er variasjon i aktiviteter mellom lokalitetene